

ฝรั่งเศสกับผลกระทบต่อกัมพูชาและเวียดนาม

ปัจจัยต่าง ๆ หลายประการที่ประกอบกันขึ้นเป็นปัญหาชายแดนกัมพูชา-เวียดนาม ส่วนหนึ่ง เป็นผลมาจากนโยบายอาณานิคมของฝรั่งเศส โดยเฉพาะการนำรูปแบบของ "รัฐ" ตามแนวความคิดทางตะวันตก เช่นการมีเส้นเขตแดนที่แน่นอนและการจัดตั้งระบบ การปกครองที่ศูนย์กลางมีอำนาจครอบคลุมดินแดนทั้งหมดอย่างมั่นคงและเด็ดขาดไปปรับ ใช้อำนาจในอินโดจีน ซึ่งไม่เคยให้ความสำคัญกับการกำหนดเส้นเขตแดนระหว่าง อาณาจักรต่าง ๆ มากจน ฝรั่งเศสได้ริเริ่มกำหนดเส้นเขตแดนขึ้นเพื่อประโยชน์ในการ แบ่งส่วนการปกครองต่าง ๆ ออกจากกันให้แน่ชัด ปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นเพราะเส้น เขตแดนเหล่านั้นกำหนดขึ้นด้วยความพอใจของ เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสที่มีใต้งานถึงสภาพ ความเป็นจริงของบริเวณต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกษัตริย์เขมรก็พยายามประท้วงตลอดมา เมื่อฝรั่งเศสตกลงใจมอบแคว้นโคชินจีนให้แก่เวียดนาม ปัญหาต่าง ๆ จึงสับหอคมา เป็นความขัดแย้งระหว่างกัมพูชากับเวียดนามในปัจจุบัน

ชาวตะวันตกเข้าไปในอินโดจีนเป็นครั้งแรกในต้นศตวรรษที่ ๒๒ เพื่อ ทำการค้าและเผยแพร่งานศาสนาคริสต์เถียน แต่ในศตวรรษที่ ๒๓ การล่าของชาวตะวันตก ในแถบนี้ลดความสำคัญลงมาก ความสนใจและผลประโยชน์ที่ชาวตะวันตกได้รับน้อยกว่า ภูมิภาคอื่น อีกทั้งไม่สามารถค้าขายแข่งกับชาวจีนได้ ส่วนความการสนศาสนาที่ประสบ ความสำเร็จไม่มากนัก ตอนปลายศตวรรษที่ ๒๓ นั้น มีชาวเวียดนามที่เปลี่ยนศาสนา เป็นคริสต์เถียนแล้วประมาณสามแสนคน^๑

^๑ Donald Lancaster, The Emancipation of French Indochina (London: Oxford University Press, 1961), p.27.

ปีแรกของฝรั่งเศส จุดสนใจอยู่ที่การเผยแพร่ศาสนา มากกว่าการค้าขาย
คณะนักสอนศาสนาชาวฝรั่งเศสได้เดินทางเข้าไปในแคว้นตัง เกี่ยวถึงแตกร้างศตวรรษ
ที่ ๑๒ แคว้น ในปี ๑๖๐๖ (ค.ศ. ๑๖๔๔) มีการจัดตั้ง Société des Missions
Etrangères ขึ้นที่ปารีส เพื่อสนับสนุนการเผยแพร่ศาสนาในดินแดนต่าง ๆ
นอกทวีปยุโรป ซึ่งต่อมาได้จัดตั้งสำนักงานในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้นที่อยุธยา เป็น
แห่งแรกในปี ๑๖๐๘ (ค.ศ. ๑๖๕๒) เมื่อได้เป็นศูนย์กลางในการขยายการค้าเป็นงาน
ออกไปยังประเทศอื่น ๆ ใกล้เคียง สำนักงานนี้ส่งคณะนักสอนศาสนาเข้าไปในเวียดนาม
เป็นคณะแรกในปี ๑๖๐๖ (ค.ศ. ๑๖๕๓)

การที่ชาวฝรั่งเศสเข้าไปอยู่ในเวียดนามได้กระตุ้นให้รัฐบาลฝรั่งเศส เพิ่ม
ความสนใจในการจะพัฒนาการค้าและความสัมพันธ์ทางการ เมืองกับ เวียดนามมากขึ้น
แต่ก็มีอุปสรรคอยู่มากจากความไม่ไว้วางใจชาวตะวันตกของพวกขุนนางชวาม อย่างไรก็ตาม
ฝรั่งเศสพยายามดำเนินการจนประสบความสำเร็จในการจัดตั้งสำนักงานของ Société
ในเวียดนามขึ้นที่ฮาเกียนเมื่อปี ๑๖๑๑ (ค.ศ. ๑๖๕๕) ในขณะที่การค้ายังคงค่อนข้าง
จำกัดอยู่ในที่ราบปากแม่น้ำโขง เป็นส่วนใหญ่

ในระหว่างการปราบกบฏและรวมประเทศของจักรพรรดิยาลองในคอนพัน
ศตวรรษที่ ๑๕ ฝรั่งเศสได้เข้าไปมีส่วนช่วยเหลืออยู่ในนอย โดยการชักนำของบาทหลวง
ปีนโย (Bishop Pigneau)^๑ เป็นผลให้ศาสนาคริสต์ของฝรั่งเศสในเวียดนามใน
สมัยนั้นมีอิทธิพลเพิ่มขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อน แต่จักรพรรดิยาลองก็พยายามจำกัดไม่ให้
อิทธิพลฝรั่งเศสมีมากเกินไป นอกจากนั้น ยังสนับสนุนไว้กับการติดต่อกับชาวตะวันตก
มากขึ้น^๒ ส่วนหนึ่งน่าจะเห็นเพราะได้มีโอกาสทำความรู้จักคุ้นเคยกับชาวตะวันตก
มากขึ้นในระหว่างที่ฝรั่งเศสส่งทหารไปช่วยปราบกบฏ ซึ่งช่วยให้พวกเขาได้รู้จักตัวชาวตะวันตก
นอยอง และอีกส่วนหนึ่งคงจะต้องการดวงคู่อยู่อิทธิพลของฝรั่งเศสด้วย

^๑ Osborne, The French Presence in Cochinchina & Cambodia ..., p.25.

^๒ D.J.M. Tate, The Making of Modern South-East Asia, vol.I: The European Conquest (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1971), p.444.

แต่ต่อมาจักรพรรดิมีหนทางใจ เปลี่ยนแปลงนโยบายไปอย่างสิ้นเชิง โดยเห็นว่าชาวคริสตชนชาวยุโรปในเวลานั้นเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศ ประกอบกับในปีแรกของรัชกาล (๒๒๕๓-ค.ศ. ๑๕๖๐) ชาวฝรั่งเศสพยายามที่จะขอ เปิดความสัมพันธ์ทางการค้ากับเวียตนาม ในปี ๑๕๖๘ (ค.ศ. ๑๕๒๕) ก็มีคณะสอนศาสนาฝรั่งเศสได้ลักลอบเข้าไปในเวียตนามที่ลาลัง ทำให้เกิดการประกาศต่อต้านศาสนาคริสต์เป็นครั้งแรก ศาสนาอันนี้ปลดปล่อยของชาวยุโรปได้ชักจูงจิตใจของประชาชนไปในทางชั่ว^๑ และในปี ๑๕๖๘ (ค.ศ. ๑๕๒๖) จักรพรรดิมีหนทางก็ ปฏิเสธที่จะเปิดความสัมพันธ์กับฝรั่งเศส^๒ ในปี ๑๕๙๒ (ค.ศ. ๑๕๔๙) เกิดกบฏขึ้นในโลซินจิม และชาวคริสต์ที่ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องของอยู่ด้วย ดังนั้น ในปี ๑๕๙๘ (ค.ศ. ๑๕๕๕) เมื่อปราบกบฏเสร็จแล้ว จักรพรรดิจึงประกาศให้ ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาอกกฎหมาย และการประกอบศาสนกิจ เป็นความผิดมิโทษถึงประหารชีวิต

ตลอดระยะเวลาประมาณสามสิบปีภายหลังจากจักรพรรดิขาดอง ได้เกิด กบฏขึ้นบ่อยครั้งในภาคต่าง ๆ ของเวียตนาม และชาวคริสต์เสียนก็มักถูกกล่าวหาว่ามี ส่วนรวมอยู่เสมอ ทำให้เกิดการต่อต้านชาวคริสต์เสียนอย่างกว้างขวาง จนจนชาว คริสต์เสียนถูกทำร้าย ทรัพย์สินถูกยึด ชาวคริสต์เสียนนับพันถูกฆ่าตาย ชาวยุโรปโดยเฉพาะ ชาวฝรั่งเศสจำนวนมากถูกจับกุมทำร้าย เพราะ เวียตนามกลัวว่าชาวยุโรปจะเข้า แทรกแซง เพื่อช่วยพวกกบฏและชาวคริสต์เสียน ศาสนจักรฝรั่งเศสจึงพยายามกดดันให้ รัฐบาลฝรั่งเศสดำเนินการช่วยเหลือคณะสอนศาสนาฝรั่งเศสในเวียตนาม ฝรั่งเศส ส่งเรือรบไปยังคานังหลายครั้ง เพื่อบังคับให้เวียตนามปล่อยฆาตหลวงชาวฝรั่งเศส ที่จับกุมไว้ รวมทั้งให้เวียตนามรับประกันความปลอดภัยของกษัตริย์ฝรั่งเศส และยัง เสนอให้มีการทำสนธิสัญญานีติภาพ การค้า และการเดินเรือ เพื่อแลกเปลี่ยนกับการ

^๑ Ibid., p.445.

^๒ Ibid., p.463.

พร้อมกับเสรีภาพในการระดมศึกระหว่างคริสเตียนในเวียดนาม นับว่าครั้งแรก ๆ จะโดยลดี ในปี ๑๗๘๔ (ค.ศ. ๑๘๘๓) ก็เกิดปะทะกันเป็นครั้งแรกโดยเรือรบฝรั่งเศส โคโจนดี เรือรบเวียดนามและ เมืองคามังอย่างหนักก่อนที่จะเดินทางออกไป และเรือรบฝรั่งเศสไล่ระดมยิง เมืองคามัง เป็นครั้งที่สองในปี ๑๗๘๘ (ค.ศ. ๑๘๘๖) ในปีต่อมา หลุยส์ ชาร์ลส เดอ มงตีญี (Louis Charles de Montigny) กงสุลฝรั่งเศส ประจำกรุงเพช ๗ เก็บทางไปเวียดนาม เพื่อประท้วงการกระทำของ เวียดนามและคาทอลิก เจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาคือขังต่าง ๆ แต่ก็ไม่สามารถทำอะไรได้จึงเดินทางกลับออกไป การที่ฝรั่งเศสมีคัมภีร์กิริยาอย่างจริงจัง นอกจากการส่ง เรือรบและ เจ้าหน้าที่ไปแจ้งว่า รัฐบาลฝรั่งเศสไม่พอใจและขอประท้วงการปฏิบัติของรัฐบาล เวียดนามต่อชาวฝรั่งเศส ที่เข้าไปสอนศาสนาในเวียดนาม และแนวว่าเรือรบฝรั่งเศสจะสร้างหายนเสียหายแก่ เวียดนามบ้าง แต่ก็มิใคร่ทำอะไรมากกว่านั้น สิ่งเหล่านี้ทำให้เวียดนามเห็นว่าฝรั่งเศส มีใจมากตัวอย่างที่คิดกันไว้ การกวาดล้างชาวคริสเตียนจึงดำเนินต่อไป

ส่วนในฝรั่งเศส หลุยส์ นโปเลียน (Louis Napoleon) สถาปนา จักรวรรดิฝรั่งเศสที่สองในปี ๑๘๕๕ (ค.ศ. ๑๘๕๖) และรู้สึกถึงความจำเป็นที่จะต้อง เข้าร่วมในกระบวนการล่าอาณานิคมกับประเทศอื่น ๆ ในยุโรปอย่างจริงจัง เพื่อ สร้างความเข้มแข็งและยิ่งใหญ่ให้แก่จักรวรรดิออกไป นอกจากนั้น บรรดานักการค้า และนักธุรกิจก็ปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมกับบรรดาอาณานิคมยุโรปอื่น ๆ ในการแสวงประโยชน์ จากการค้าขายกับตลาดการค้าอันกว้างขวางตะวันออกโดยเฉพาะจีน คนเหล่านี้ นับสนับสนุนให้รัฐบาลฝรั่งเศสแข่งขันกับอังกฤษในการหาทาง เปิดเส้นทางการค้าทางบก จากแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปยังจีนภาคใต้และภาคตะวันตก ส่วนทางจักร ฝรั่งเศษก็ใช้สิทธิพลคณินให้รัฐบาลดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อช่วย เสือ คณะสอนศาสนาและชาวคริสเตียนจากการก่อกบฏทำร้ายของรัฐบาลเวียดนาม ขอประโยชน์ ที่สอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกันมีนักกบฏให้เกิดการ เจลล่อนไหวสองประการ^๑ ที่มี ผลอย่างสำคัญต่อ เวียดนาม

^๑Osborne, The French Presence in Cochinchina & Cambodia pp.28-29.

ประการแรก ฝรั่งเศสเข้าร่วมกับอังกฤษในปี ๑๘๐๐ (ค.ศ. ๑๘๕๗) ในการแสดงอาชญากรรมเพื่อข่มขู่ฐานะของมหาอำนาจยุโรปในการถือครองสัมพันธกับจีน เนื่องจากได้มีเหตุการณ์หลายอย่างที่สร้างความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลจีนกับนักการค้าและคณะสอนศาสนาชาวยุโรปในจีน มหาอำนาจยุโรปตกลงใจให้กำลังทหาร เข้ามายังกับให้เงินทองยอมรับการยกเลิกความขัดแย้งตามความต้องการสองคน และรัฐบาลฝรั่งเศสก็ตัดสินใจส่งทหารไปร่วมในการทำสงครามกับจีนในครั้งนี้นี้ด้วย

ประการที่สอง ในระหว่างที่กองทัพฝรั่งเศสกำลังทำสงครามอยู่ในจีนนั้น รัฐบาลฝรั่งเศสได้พิจารณาอย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่งในปัญหาการแทรกแซงเวียดนาม และเพื่อเหตุผลทางศาสนา การค้า และ เกียรติยศของจักรวรรดิ จึงได้ตกลงใจที่จะสถาปนาระบบ "อารักขา" ในรูปแบบโครูปแบบหนึ่งซึ่งอยู่ในอาณาจักร เวียดนามทั้งหมด ซึ่งจะช่วยประกันผลประโยชน์ในทุกอย่างของฝรั่งเศสในดินแดนนั้น^๑ การตกลงใจครั้งนี้ จนวนใหญ่เป็นความต้องการที่จะแก้ปัญหาในเวียดนามเพื่อผลประโยชน์ของฝรั่งเศสเอง มากกว่าเป็นผลโดยตรงจากการปฏิบัติของรัฐบาล เวียดนามกอลฮาวคริสเตียน นอกจากนี้ ยังเกิดขึ้นในระหว่างที่กองทัพฝรั่งเศสอยู่ในภูมิภาคตะวันออกแล้วด้วย

ดังนั้น ในปี ๑๘๐๑ (ค.ศ. ๑๘๕๘) กองกำลังผสมฝรั่งเศส-สเปน^๒ ได้เข้าโจมตีและยึดเมืองดานังไว้ และเตรียมที่จะเคลื่อนเข้าไปยัง เวียดนามยังกับให้รัฐบาล เวียดนามยอมจำนน นับเป็นการเริ่มต้นของสงครามระหว่างฝรั่งเศสกับเวียดนาม เวียดนามพยายามต้านทานอย่างเต็มที่ไม่ให้ฝรั่งเศสสามารถเข้าไปยัง เวียดนาม การทหารฝรั่งเศสจึงเปลี่ยนใจที่จะเข้าโจมตีเพื่อยึดครอง เวียดนามภาคใต้ก่อน เนื่องจากเป็นแหล่ง

^๑ เป็นข้อเสนอของคณะกรรมการ เกี่ยวกับโคจีนจีน (ซึ่งในกรณีนี้หมายถึงความถึง เวียดนามทั้งหมด) ที่รัฐบาลฝรั่งเศสตั้งขึ้นเพื่อศึกษาปัญหา และรัฐบาลฝรั่งเศสก็เห็นด้วยกับข้อเสนอเหล่านั้น: Ibid., p.29.

^๒ สเปนเข้าร่วมด้วยเหตุผลทางศาสนา และมีกองทัพอยู่ในฟิลิปปินส์แล้วด้วย.

อาหารและทรัพยากรสำคัญ โดยเฉพาะโรงขนอัน เป็นศูนย์กลางการค้าสำคัญและยัง
 เหมาะสมสำหรับการตั้งถิ่นฐานของชาวยุโรปอีกด้วย ในปี ๑๘๐๒ (ค.ศ. ๑๘๕๘)
 ฝรั่งเศสพยายามส่งไปรษณีย์ในบริเวณโรงขนและบนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง
 สามารถยึดครองโรงขนอันนั้นหลายภาคตะวันออกของโคชินจีน^๑ ไปได้ในปี ๑๘๐๘
 (ค.ศ. ๑๘๖๓) ในปีต่อมา วัฏจักรภัยของสงครามในอินโดจีนกับฝรั่งเศส
 ขอมันอำนาจฝรั่งเศส เหนือมณฑลภาคตะวันออกของโคชินจีน และในที่สุด ฝรั่งเศส
 ยึดครองดินแดนโคชินจีนที่เหลือทั้งหมดในปี ๑๘๖๐ (ค.ศ. ๑๘๖๗)

เมื่อฝรั่งเศส เริ่มมีบทบาทมากขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในทศวรรษ
 ที่ ๑๘๕๐ กับชูชาซึ่งมีใต้อะไรความหวังที่จะได้คืนแดนเขมรตัวกลับคืนจากเวียดนาม
 เมื่อปี ๑๘๕๘ (ค.ศ. ๑๘๕๖) นักกองกลาง กัมพูชา เขมรมีจดหมายถึงจักรพรรดิ
 หลุยส์ นโปเลียนแสดงความหวังว่าฝรั่งเศสจะช่วยนำคืนแดนกัมพูชาที่ถูกเวียดนาม
 ยึดครองไปกลับคืนให้แก่อาสาจก กัมพูชา แต่มีใต้อะไรให้ฝรั่งเศส เขาไปล้อมครอง
 ดินแดนเหล่านั้นแต่อย่างใด^๒ อย่างไรก็ตาม กัมพูชาก็ยึดคืนริมนและให้ความช่วยเหลือ
 กองทหารฝรั่งเศสในการทำสงครามกับเวียดนามในบริเวณเขมรตัว^๓ ยิ่งไปกว่านั้น
 นักกองกลางยังได้เตรียมแผนการที่จะส่งกองทัพเข้าไปโจมตีและยึดดินแดนบางส่วนใน

^๑ เบียนหัว ยาคินท์ และมายโต.

^๒ ในเรื่องนี้ยังมีประวัติศาสตร์บางคน เช่น A. Leclere อ้างว่า
 นักกองกลางขอใต้อะไรฝรั่งเศสเจ้า "กัมพูชา" แต่บางคน เช่น G. Meyniard
 กล่าวว่า นักกองกลางมีใต้อะไรปรารถนาความสัมพันธ์ทางการ เมืองใด ๆ กับฝรั่งเศสใน
 ลักษณะที่คล้ายคลึงกับการ เป็นรัฐในอารักขา : Osborne, The French Presence
in Cochinchina & Cambodia ..., p. 28 and 296.

^๓ กัมพูชา และกองทหารไปรษณีย์ฝรั่งเศสในการรบกับเวียดนามหลายครั้งนับแต่
 การโจมตีโรงขนในปี ๑๘๐๒ (ค.ศ. ๑๘๕๘): Roger M. Smith, Cambodia's
Foreign Policy (Ithaca: Cornell University Press, 1966), pp. 153-154.

บริเวญเซนรต่ากั๊บลึบในระหว่างที่เวียคนามกำลังเผชิญกับการรุกรานของฝรั่งเศส
แต่นักกองกำลังถึงแก่ชีวิตเสียก่อนในปี ๒๔๐๓ (ค.ศ. ๑๘๖๐) จึงเลิกแผนนี้^๖

สำหรับกัมพูชา สถานการณ์ทางการเมืองภายในกัมพูชาในตอนต้นศตวรรษ
ที่ ๒๔๐๐ สร้างความกังวลให้แก่เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสที่ไซงอนมาก ปี ๒๔๐๓ (ค.ศ. ๑๘๖๐)
ที่พระเจ้านโรคมโคเป็นกษัตริย์นั้น ได้เกิดการกบฏขึ้น พระเจ้านโรคมครองหนีมากรุงเพช
บ้านเมืองวุ่นวายและมีโจรผู้ร้ายปล้นสะดมอยู่ทั่วไป พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงช่วยให้พระเจ้านโรคมเถินทางกลับไปได้เมื่อต้นปี ๒๔๐๕ (ค.ศ. ๑๘๖๒) ในขณะนั้น
ฝรั่งเศสกำลังสนใจแม่น้ำโขงอย่างมาก เพราะหวังว่าจะสามารถใช้เป็นเส้นทางเดินเรือ
ติดต่อไปได้ถึงประเทศจีน เพื่อทำการค้าขายแข่งกับอังกฤษต่อไป การที่ไทยจะกลับมี
อำนาจเหนือกัมพูชาโดยลำพังอีกครั้งหนึ่งย่อมจะกระทบกระเทือนถึงการเดินเรือของ
ฝรั่งเศสขึ้นไปทางเหนือตามลำแม่น้ำโขงในอนาคต นอกจากนั้น อิทธิพลของอังกฤษใน
ราชสำนักไทยก็อาจจะเพิ่มพูนขึ้นทุกขณะ อังกฤษอาจจะแนะนำให้ไทยเข้าไปใช้อำนาจใน
กัมพูชาในทางที่เป็นเหตุให้ฝรั่งเศสต้องสูญเสียผลประโยชน์ไปก็ได้ ยิ่งไปกว่านั้น
ฝรั่งเศสก็ยังมีปัญหาจากกลุ่มชาวกูวณที่ต่อต้านฝรั่งเศสในโคชินจีนที่ได้รับการสนับสนุนและ
เข้าไปหลบซ่อนอยู่ในถิ่นแดนกัมพูชา และอีกประการหนึ่ง เวียคนามเคยใช้อำนาจเหนือ
กัมพูชา อำนาจดังกล่าวจึงเป็นมรดกความกฎหมายที่ควรจะต้องทอดมาถึงฝรั่งเศสด้วย
ดังนั้น ฝรั่งเศสจึงตกลงใจที่จะขยายอำนาจเข้าไปในกัมพูชา^๗

เมื่อต้นปี ๒๔๐๔ (ค.ศ. ๑๘๖๑) พลเรือเอกชาร์เนอร์ (Charner)
ผู้บัญชาการทหารฝรั่งเศสที่ไซงอนส่งเจ้าหน้าที่ไวแองแก่พระเจ้านโรคมว่าฝรั่งเศส
ตกลงใจจะมีกรองโคชินจีนอย่างถาวร และปรารถนาจะช่วยกัมพูชา รักษาเอกราช

^๖ Osborne, The French Presence in Cochinchina & Cambodia . . . ,

^๗ Ibid., pp. 31-32.

ซึ่งพระเจ้าบรมโกศเห็นว่า ราชอาณาจักรกัมพูชาดำรงอยู่ด้วยความช่วยเหลือของไทยที่
 พนจากการครอบครองของ เวียดนาม และยืนยันว่ากัมพูชายัง เป็นอิสระ^๑ มีต่อมา ฝรั่งเศส
 เหมือนกัมพูชาว่า จากการที่ฝรั่งเศสได้รับชัยชนะเหนือจีนจีน ฝรั่งเศสจึงมีสิทธิที่จะไ้รับ
 บรรเทาการความที่กัมพูชาเคยสัญญาว่าจะส่งไปยังไว้^๒ ในปี ๑๘๖๒ (ค.ศ. ๑๘๖๓) ฝรั่งเศส
 ได้จัดส่งนายทหารไปประจำที่นครหลวงของกัมพูชา เพื่อทำการสำรวจสภาพทางภูมิศาสตร์
 ของกัมพูชา และพยายามติดต่อกับราชสำนักเขมรอย่างใกล้ชิด^๓ และในปีเดียวกันนั้นเอง
 ฝรั่งเศสกดดันให้กัมพูชาให้ยอมรับสัญญาฉบับ ยินยอมให้ฝรั่งเศสควบคุมกิจการทางประเทศ
 ของกัมพูชา ตั้งสถานกงสุลฝรั่งเศสในกัมพูชา และยินยอมให้ข้าหลวงฝรั่งเศสประจำ
 นครหลวงกัมพูชา โดยฝรั่งเศสรับรองว่าจะช่วยเหลือกัมพูชาจากการอ้างสิทธิเหนือ
 กัมพูชาของไทย^๔ ข้อนาสัญญานี้ถูกเปิดเผยขึ้น ไทยประหลาดว่ากัมพูชาอยู่ที่ใดอำนาจไทย
 การติดต่อกะหว่างกัมพูชากับฝรั่งเศสจะต้องทำผ่านไทย แต่ในที่สุดฝรั่งเศสก็บังคับให้
 พระเจ้าบรมโกศทำสนธิสัญญานอนราชอาณาจักรกัมพูชาให้เป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศส
 เมื่อเดือนมีนาคม ๑๘๖๓ (ค.ศ. ๑๘๖๔) และแลกเปลี่ยนสัตยาบันกันในเดือนเมษายน
 นั้นเอง เพื่อเป็นการตอบแทนที่ไทยยอมรับว่ากัมพูชาเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศส
 ฝรั่งเศสในนามของกัมพูชาจึงทำสนธิสัญญากับไทยในปี ๑๘๖๐ (ค.ศ. ๑๘๖๓) รับรองว่า
 มณฑลเสียมราฐและพระตะบองเป็นของไทย^๕ ซึ่งพระเจ้าบรมโกศแสดงความไม่พอใจ
 อย่างรุนแรงต่อการกระทำของฝรั่งเศสครั้งนี้ และในบันทึกกระทรวงมหาดไทยฝรั่งเศส

^๑
Hall, A History of South-East Asia, p.614.

^๒
Ibid.

^๓
Ibid.

^๔
John F. Cady, Southeast Asia: Its Historical Development

(New York: McGraw-Hill Book, 1964), pp.419-420.

^๕
Hall, A History of South-East Asia, p.616.

พระเจ้าบรมวงศ์เธอของพระองค์และของผู้อื่นที่รับสัมพันธไมตรีกับเขมร
เพื่อขอผลของฝรั่งเศส เสสรับรองว่าเป็นของไทย* เขาก็ว่าไม่ยอมรับรู้การกระทำ
ของฝรั่งเศสในครั้งนั้น นับเป็นความผิดแย้ง เป็นครั้งแรกระหว่างกษัตริย์เขมรกับฝรั่งเศส
ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับดินแดนของกัมพูชา

แม้ว่าในปีแรก ๆ ของการครอบครองกัมพูชา ฝรั่งเศสจะสามารถรักษาความ
สัมพันธ์อันดีกับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ โดยการจำกัดความกองการและบทบาทของตน แต่ก็
ปัญหาที่นำไปสู่ความขัดแย้งในเวลาต่อมา มา ประการแรก ได้เกิดความตึงเครียดขึ้น
อย่างช้า ๆ ระหว่างพระเจ้าบรมวงศ์เธอกับฝรั่งเศส อันเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ที่ถึงบน
พื้นฐานของพลังอำนาจที่แตกต่ากัน นั่นคือ ฝ่ายหนึ่งอ่อนแอและอีกฝ่ายหนึ่งแข็งแรง
บทบาทของพระเจ้าบรมวงศ์เธอจึงจำกัดมากขึ้น ซึ่งทำให้ปฏิกริยาในทางต่อต้าน
ความมาดาบ ประการที่สอง การตกลงใจในนโยบายสำคัญ ๆ ของฝรั่งเศส โดยเฉพาะ
เกี่ยวกับการขจัดคนบางชาวให้แตกไทย มีผลกระทบกระเทือนต่อปัญหาที่มีความอ่อนไหว
อย่างยิ่งกรณีหนึ่งของการเมืองในกัมพูชา เพราะหมายถึงการสูญเสียดินแดนของกัมพูชา
ซึ่งเหลืออีกเพียงเจ็ดหมื่นคนอยู่แล้ว และดินแดนที่ยกให้ไทยนั้น นอกจากจะ เป็นที่ตั้ง
ของพระนครหลวงศูนย์กลางของอาณาจักรกัมพูชาโบราณอันมีความสำคัญยิ่งทางด้านจิตใจ
ของชาวเขมรแล้ว ยังเป็นบริเวณที่มีความสำคัญมากทางเศรษฐกิจอีกด้วย โดยเป็นแหล่ง
ทรัพยากรธรรมชาติสำคัญ เช่น พลังน้ำมีค่าต่าง ๆ พระตะบองมีแหล่งเกลือฟอสเฟตใหญ่
ที่สุดของประเทศ เป็นแหล่งเพาะปลูกสำคัญ พืชหลักคือข้าว มีการประมงความวิริยะ เลซาป
กิจการอุตสาหกรรมก็อยู่ข้าง โดยเฉพาะโรงงานพอน่า ซึ่งกรณีเขมรค่าที่ลอร์ดริย์เขมร
คงยอมยกให้เวียดนามไปเมื่อปี ๑๘๖๓ (ค.ศ. ๑๘๖๔) ก็เคยเป็นเหตุให้มีการต่อต้าน
ราชสำนักมาแล้วครั้งหนึ่ง และประการสุดท้าย นับแต่เริ่มมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจการกัมพูชา
ฝรั่งเศสเชื่อว่าถ้ามีความจำเป็นก็จะ เรียกเจ้านายเขมรที่ไว้ใจฝรั่งเศสขึ้นเป็นกษัตริย์

Osborne, The French Presence in Cochinchina & Cambodia

แทนพระเจ้าบรมฯ ทำให้เกิดความแตกร้างในราชสำนัก เขมรจนไม่สามารถประสานกัน
 คึงได้ เนื่องจากต่างก็เกิดความหวังว่าอาจจะได้เป็นกษัตริย์ด้วยความสนับสนุนของ
 ฝรั่งเศสในวันข้างหน้า พระเจ้าบรมฯ ก็ระหนักในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงพยายามรักษา
 ฐานะโดยโอนลอนลอนชอนตามฝรั่งเศสมากขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดความแตกหักกับฝรั่งเศสขึ้น
 แมแต่กิจการภายในของกัมพูชาซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสโดยแท้จริงก็ได้รับการ เสนอ
 โฆษณาของฝรั่งเศสพิจารณาและให้ความเห็นชอบด้วย^๑ มีมติให้ฝรั่งเศสสามารถดำเนิน
 นโยบายต่าง ๆ ตามความต้องการได้อย่างสะดวก และความเอื้อเฟื้อของฝรั่งเศสก็จะ
 เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ จนถึงปี ๒๔๖๗ (ค.ศ. ๑๘๘๔) ก็บังคับให้ทำอนุสัญญา สละอำนาจ
 ของกษัตริย์เขมรให้แก่กษัตริย์ฝรั่งเศส กัมพูชาจึงอยู่ภายใต้การปกครองของชาวลาว
 ฝรั่งเศสอย่าง เป็นทางการ ซึ่งก็ขึ้นต่อดูสำเร็จราชการฝรั่งเศสประจำอินโดจีนอีกต่อหนึ่ง^๒
 "ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๘๘๔ ถึง ๑๘๘๕ กษัตริย์ของเราก็เป็นแค่เพียงสิ่งซึ่งประชาชนเขมร
 เรียกว่า "นกแก้ว" ที่ถูกสลบให้พูดคำเดียวคือ "บัต บัต" (จะ จะ) . . . กษัตริย์
 กัมพูชาเป็น "เครื่องจักรลงชื่อ" โดยตรง"^๓

ในปี ๒๔๑๐ (ค.ศ. ๑๘๒๗) การปกครองของฝรั่งเศสในโคชินจีนได้รับความ
 ความเคียดแค้นจากการก่อกวนของพวกกบฏต่อต้านฝรั่งเศส ซึ่งมีแหล่งหลบซ่อนอยู่ใน

^๑ Ibid., p.176.

^๒ Ibid, p.189.

^๓ เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองอินโดจีนฝรั่งเศส บางครั้งประจำที่
 ไชยอน บางครั้งก็อยู่ที่ชานอญ.

๔ ในโรคมส์หนู ให้สัมภาษณ์ จัง อากูคิวร์, อินโดจีน : ทัศนะจากปักกิ่ง,
 แปลโดย สว่าง วงศ์วิวัฒน์ (กรุงเทพมหานคร : ประพันธ์สาส์น, ๒๕๑๔) หน้า ๑๗.

สามมณฑลภาคตะวันออกเฉียงเหนือของโคจีนจีนที่ยังอยู่ภายใต้อำนาจของ เวียดนาม^๑ รวมไปถึง บริเวณชายแดนกับพม่าด้วย แม้ว่าเวียดนามจะพยายามปราบปรามแต่ก็ไม่สำเร็จ ดังนั้น ในเดือนมิถุนายน ๑๘๙๐ (ค.ศ. ๑๘๒๗) กองทหารฝรั่งเศสจึงได้เข้ายึดครองมณฑล ทั้งสามนั้น โดยกล่าวว่า "ประชาชนต้อนรับเราโดยปราศจากความหวาดกลัวและความ เป็นปฏิปักษ์"^๒ และในการนี้ฝรั่งเศสยังได้อ้างด้วยว่า ฝรั่งเศส เสสกระทำเพื่อจัดสภาพ เวียดนามที่ยัง เป็นเอกราชไม่ให้เข้าไปแทรกแซงกิจการของกับพม่า^๓

การยึดครองมณฑลภาคตะวันออกเฉียงเหนือของโคจีนจีนในปี ๑๘๙๐ (ค.ศ. ๑๘๒๗) ทำให้ฝรั่งเศสมีอำนาจปกครองโคจีนจีนทั้งหมด และกันโคจีนเงินออกจากอำนาจของ รัฐบาลเวียดนามโดยสิ้นเชิง ฝรั่งเศสเข้าไปจัดระบบการปกครองจังหวัดต่าง ๆ โดย ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ฝรั่งเศสจะสามารถควบคุมได้อย่างทั่วถึง ชาวญวน "กลุ่มใหม่" ที่ เคยถูกระบบประเพณีจำกัดบทบาทในกิจการของรัฐ ใ้รับการสนับสนุนให้ก้าวขึ้นเป็น อำนาจทางการเมืองปกครอง ศาสนาคริสต์และระบบการศึกษาแบบตะวันตกมีส่วนให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงอันสำคัญรวมทั้งการขยาย และดำเนินต่าง ๆ รวมทั้งจัดระบบกระบวนการ ยุติธรรม สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสนใจและผลประโยชน์ของฝรั่งเศสในโคจีนจีนที่ ได้ฝังรากลงอย่างลึกซึ้งยิ่งกว่าส่วนอื่น ๆ ในอินโดจีนฝรั่งเศส โดยเฉพาะ เมื่อเปรียบเทียบกับกับพม่า ซึ่งฝรั่งเศสเห็นเป็นผลประโยชน์ของการมีอำนาจเหนือโคจีนจีน และประการ สำคัญ ฝรั่งเศสรู้สึกแก่เพียงว่าต้องการช่วยให้กับพม่าสามารถคงอยู่ต่อไปเท่านั้น ในระยะแรก ฝรั่งเศสรู้สึกถึงเล่ห์เหลี่ยมจะทำการ เปลี่ยนแปลงในกับพม่าในลักษณะเดียวกับในโคจีนจีน ฝรั่งเศสจึงจำกัดบทบาทเฉพาะการทำให้อำนาจกับพม่ามีเกียรติยศที่โอนอ่อนตามความ ต้องการของฝรั่งเศส โดยที่อำนาจในราชสำนักและเกียรติยศในฐานะกษัตริย์แห่งกับพม่า

^๑ วิชาของ โธมัส และอาเลียม.

^๒ Hall, A History of South-East Asia, p.617.

^๓ Cady, Southeast Asia: Its Historical Development, p.420.

แทบจะไม่ได้รับค่าความกระทบกระเทือนเลย แต่เมื่ออำนาจของฝรั่งเศสในโคชินจีนเริ่ม
 มีพลัง ฝรั่งเศสจึงเริ่มขยายอิทธิพลในกัมพูชาให้กว้างขวางต่อไป โดยพยายามจัดระบบ
 การปกครองเลียนแบบจากโคลัมเบีย แต่กลับมีผลให้เกิดการจลาจลต่อต้านฝรั่งเศสขึ้น
 ในช่วงปี ๑๘๔๔-๑๘๕๑ (ค.ศ. ๑๘๔๕-๑๘๕๒) สาเหตุสำคัญก็คือความไม่พอใจนโยบาย
 และการปฏิบัติของฝรั่งเศสในกัมพูชา การระดมไม่พอใจที่ฝรั่งเศสพยายามข่มขู่บังคับ
 ให้กษัตริย์เขมรต้องยินยอมให้ความควบคุมการของฝรั่งเศสตลอดเวลา ในขณะที่
 ประชาชนโดยเฉพาะในภาคตะวันออกของกัมพูชาไม่พอใจที่ฝรั่งเศสนำชาวญวนจำนวนมาก
 อพยพเข้าไปตั้งหลักแหล่งในดินแดนกัมพูชา และขอมีกษัตริย์ปกครอง สำคัญก็คือการที่
 ฝรั่งเศสให้ทหารชาวญวนร่วมกับทหารจากที่อื่น ๆ เข้าไปปราบปรามการจลาจลใน
 ครั้งนี้ด้วย^๑ การจลาจลครั้งนี้ทำให้ฝรั่งเศสไม่สามารถมีอิทธิพลอย่างเต็มที่นักในการ
 กำหนดนโยบายของกษัตริย์เขมร แม้ว่าฝรั่งเศสจะประสบความสำเร็จอย่างมากในการ
 จำกัดอำนาจกษัตริย์เขมรให้ลดน้อยลง แต่ก็ต้องยอมรับว่า สมมุติฐานที่เคย์คิดว่า
 "จะสามารถค่า เป็นการปกครองกัมพูชาในลักษณะที่ประสบความสำเร็จมาแล้วใน
 โคชินจีน" ไม่สามารถใช้ได้^๒

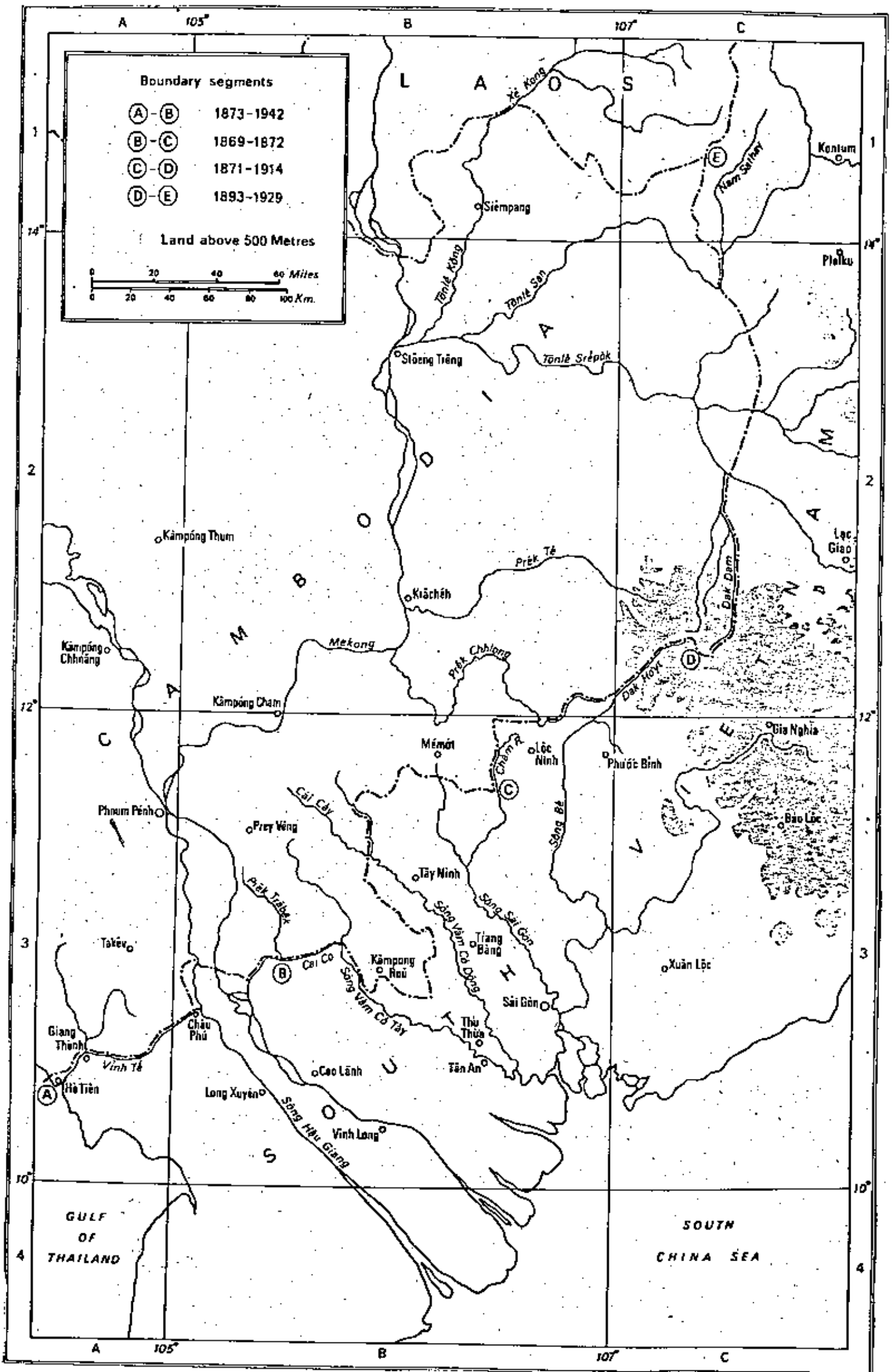
ผลกระทบต่อกัมพูชาและโคชินจีนจากการครอบครองของฝรั่งเศสนั้น
 เป็นไปในทางตรงข้าม ความแตกต่างนี้ นอกจากเกิดมาจากนโยบายของฝรั่งเศสเอง
 ในดินแดนทั้งสองแล้ว ยังเกิดจากชนบประเพณีและลักษณะประจำตัวของแต่ละชนชาติ
 อีกด้วย ฝรั่งเศสประณาม "ความเกียจคร้าน" ของชาวเขมร ในขณะที่สรรเสริญ
 "พลัง" ในการทำงานของชาวญวน^๓ แสดงถึงพื้นฐานความรู้สึกของฝรั่งเศสต่อ
 ประชาชนสองชนชาตินี้คืออย่างนี้ ฝรั่งเศสจึงให้ความสนใจชาวญวนอย่างมาก

^๑ Osborne, Region of Revolt: Focus on Southeast Asia, p.34.
^๒ Ostorne, The French Presence in Cochinchina & Cambodia ...,
 p.272.
^๓ Ibid., p.275.

แมแต่ความการบริหารราชการในกัมพูชา อาจจะเป็นไปได้ที่ชาวเขมรมิได้แสดง
ปฏิกิริยาใด ๆ ต่อฝรั่งเศส ซึ่งมักจะนำไปเปรียบเทียบกับความกระตือรือร้นของ
ชาวญวน และฝรั่งเศสยังมองอีกด้วยว่าบุคคลิกของชาวเขมรนั้นหยิ่งยโสและโง่
อย่างมาก นับเป็นลักษณะที่ตรงข้ามกับลักษณะพื้นฐานของอาณานิคมอื่น ๆ ที่ชาว
ยุโรปมักจะให้ความเห็นอกเห็นใจแก่ประชาชนที่คอยพัฒนาความทันสมัย

ปัญหาหนึ่งที่เกิดจากนโยบายที่แตกต่างกันของฝรั่งเศสในกัมพูชากับโคชินจีน
ก็คือเรื่องดินแดน ในโคชินจีน ฝรั่งเศสสนับสนุนให้มีการบุกเบิกที่ดินเพื่อนำมาใช้
ประโยชน์อย่างเต็มที่ให้มากที่สุด ทั้งโดยชาวฝรั่งเศสและชาวญวน แต่ในกัมพูชา
ความพยายามส่วนใหญ่ที่จะทำให้อังกฤษ เขมรยินยอมให้สามารถมีการโอนที่ดินเพื่อ
นำไปพัฒนาได้ แต่การนำที่ดินมาใช้ประโยชน์นั้นได้ทำไปเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทั้งนี้
ไม่เพียงแต่ความสนใจของฝรั่งเศสในกัมพูชาน้อยกว่าโคชินจีนเท่านั้น แต่จะต้อง
ระลึกด้วยว่าชาวญวนมีบทบาทอย่างสำคัญในการ เบิกฤมิตภาคตะวันตกของโคชินจีนขึ้น
ใช้ประโยชน์ก่อน ผลประโยชน์ด้านเกษตรกรรมของฝรั่งเศสจึงจำเป็นตามรอยของ
ชาวญวนอพยพผู้ผลักดัน เส้นเขตแดนให้ขยายไปทางตะวันตกมากขึ้น

กระบวนการต่าง ๆ ข้างต้นใช้เวลาพอสมควรในการพัฒนาขึ้น อย่างน้อยที่สุด
ก็ตลอดระยะเวลาครึ่งแรกของศตวรรษที่ ๑๙ แต่กระนั้นฝรั่งเศสก็สามารถมองเห็นการณ์ไกล
เห็นความแตกต่างระหว่างกัมพูชากับโคชินจีนได้อย่างดี ดังนั้น ฝรั่งเศสจึงริเริ่มกำหนด
เส้นเขตแดนขึ้นในตอนต้นศตวรรษที่ ๑๙๐๐ ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ที่เคยเพิกเฉยไม่
ให้ความสนใจหรือความสำคัญมาก่อน บริเวณกับระยะเวลาที่ทำการกำหนดเส้นเขตแดน
แต่ละตอนจึงสะท้อนให้เห็นการขยายอิทธิพลและผลประโยชน์ของฝรั่งเศสในบริเวณนั้น ๆ
ได้อย่างดี

แผนที่แสดงเส้นเขตแดนทางบกของพม่า-เวียดนาม

เส้นเขตแดนตอนแรกที่ฝรั่งเศสจัดทำขึ้นระหว่างปี ๒๔๑๒-๒๔๑๔ (ค.ศ. ๑๘๖๙-๑๘๗๒) คือ บริเวณตะวันตกของไซ่งอน ในทศวรรษที่ ๑๘๖๐ ฝรั่งเศสได้ขยายอิทธิพลเข้าควบคุมเมืองสำคัญ ๆ ในบริเวณภาคตะวันตกของโคชินจีนตอนใต้ ฝรั่งเศสยึดครองอัญ เวบ ทานอัน (Tan An) ตรังบัง (Trang Bang) และ เทยกินห์ (Tay Kinh) กินแดนทางตะวันตกของ เมือง เหล่านี้ เป็นที่ลุ่มและป่าทึบ ซึ่งมีชาวญวนอพยพเข้าไปตั้งหลักแหล่งอยู่อาศัยริมฝั่งแม่น้ำไซ่งอน วัมโคดอง (Vam Co Dong) และวัมโคเหย์ (Vam Co Tay) การที่ชาวญวนอพยพเข้าไปทางตะวันตกครั้งนี้ โดยหลักคิดให้ชาว เวมรอาศัยอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำมาก่อนคงดลยเข้าไปอยู่ในดินแดน ตอนใต้ลึกเข้าไป บริเวณนี้ก่อสร้างป้อมปราการอย่างมั่งคั่งให้แก่เจ้าหน้าที่ยุโรป และ เวมร เนื่องจากประชาชนสามารถอ้างความเป็นพลเมือง (Citizenship) ได้ทั้งสองฝ่ายตามแต่จะทำได้โดยมีประโยชน์มากกว่า ทำให้เกิดความสับสนเรื่องอำนาจ อธิปไตย คณะกรรมการร่วมฝรั่งเศส-กัมพูชาจึงได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อศึกษาและ ดำเนินการกำหนดเส้นเขตแดนในระหว่างปี ๒๔๑๓-๒๔๑๔ (ค.ศ. ๑๘๗๐-๑๘๗๑) กรรมการฝ่ายฝรั่งเศสได้รับข้อมูลและข้อแนะนำ เกี่ยวกับ เส้นเขตแดนที่เป็นประโยชน์ ของฝรั่งเศสมากที่สุดจากฝ่ายบริวารของฝรั่งเศสในท้องถิ่นนั้น ดังนั้น เส้นเขตแดน ที่กำหนดขึ้นจึงรักษาและเพิ่มพูนผลประโยชน์ของฝรั่งเศสทั้งสิ้น ในตอนแรกฝรั่งเศส ได้ตั้งจังหวัดสวายเวียง (Svayrieng) ในปัจจุบันจากอำนาจอธิปไตยของกัมพูชา แต่กัมพูชา เวมรระหว่างคอกการที่กัมพูชาต้อง เสียดินแดนไปเป็นจำนวนมาก ฝรั่งเศส ยอมแก้ไขโดยออกกฎหมายในปี ๑๘๖๔ (ค.ศ. ๑๘๗๑) ยกเลิกเส้นเขตแดนที่ลากระหว่าง แม่น้ำวัมโคเหย์ กับแม่น้ำกายเคย์ (Cai Cay) (สาขาหนึ่งของแม่น้ำวัมโคดอง) และกำหนดขึ้นใหม่โดยเส้นที่เลือกโดยนักสำรวจฝรั่งเศส เส้นเขตแดนใหม่นี้ได้กิน ดินแดนที่ชาว เวมรอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ให้แก่กัมพูชา แต่ก็ยังคงรักษาวัดริมฝั่ง แม่น้ำวัมโคเหย์และวัมโคดอง ซึ่งมีชาวญวนอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ไว้กับโคชินจีน ดินแดน ส่วนที่คืนให้แก่กัมพูชาจึงมีลักษณะยื่นลึกเข้าไปในโคชินจีน ในเวลานั้นเป็นที่รู้จักกัน

ในนาม "ปากเป็ด" (The Duck's Beak) และในช่วงสงครามเวียดนาม
ได้เปลี่ยนมาเรียก "ปากนกแก้ว" (The Parrot's Beak)^๑

ตอนที่สองได้ยกตอนหนึ่งของปากนกแก้ว จัดทำขึ้นระหว่างปี ๒๕๑๔-
๒๕๕๗ (ค.ศ. ๑๙๗๑-๑๙๑๔) ตอนปลายปี ๒๕๑๔ (ค.ศ. ๑๙๗๑) เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศส
ที่เพียวคัววู (Theu Dau Koi หรือ ล็อกนินห์ Loc Ninh) ในมณฑลเบียนหัว
(Bien-Hao) ได้รับคำสั่งให้รายงานสภาพพร้อมคนระหว่างโกลนจีนกับกัมพูชาที่อยู่
ทางตะวันตกของจังหวัดนั้น รายงานได้กล่าวว่าเป็นบริเวณที่มีประชากรเบาบาง
เป็นแหล่งหลบซ่อนของพวกโจรปล้นปลุก่อนที่จะนำเข้าไปขายให้กับกัมพูชา แต่ไม่ได้
กล่าวแน่นอนว่าเส้นเขตแดนอยู่ที่ใด ปี ๒๕๓๒ (ค.ศ. ๑๙๘๙) ฝรั่งเศสออกกฎหมาย
ให้รวมเมืองทานอัน (Thanh An) ของกัมพูชา กับล็อกนินห์ และฟูกเล
(Phouc Le) อันเป็นเขตของชาวสะเตียง (Stieng) เข้าเป็นหน่วยการ
ปกครองเดียวกันในชื่อทานเล (Can Le) และคงให้เห็นความตั้งใจที่จะผนวกดินแดน
ส่วนนี้ ประชาชนในเขตการปกครองใหม่นี้ไม่สองเพียถาซี แต่สองถูกเกณฑ์แรงงาน
ไปสร้างและบำรุงรักษาถนนจากไซงอนไปยังกระแจะ (Kracheh) ของกัมพูชา
บนริมฝั่งแม่น้ำโขงซึ่ง เป็นเส้นทางหนึ่งที่ฝรั่งเศสต้องการใช้ในการลดต้นทุนในบริเวณ
ลุ่มแม่น้ำโขง ก่อนสถาปนาประชาธิปไตยกัมพูชานั้นเพียงหนึ่ง เดือน ข้าหลวงฝรั่งเศส
ประจำโกลนจีนได้รายงานว่าถนนสายนี้ (ในโกลนจีน) สร้างเสร็จแล้ว เหลือแต่เพียง
สะพานอีกบางแห่งเท่านั้น แต่การสร้างต่อไปในดินแดนกัมพูชาคงจะยากลำบากขึ้น
เพราะมีปัญหาด้านการจัดหาแรงงาน วิธีการหนึ่งที่ใช้เพื่อการแก้ปัญหาการสร้างถนนนี้
ก็คือการขยายอำนาจเข้าไปครองครองดินแดนแถบนี้เสียเลย การประกาศผนวกดินแดน

^๑ J.R.V. Prescott; H.J. Collier and D.F. Prescott, Frontiers of Asia and Southeast Asia (Melbourne: Melbourne University Press, 1977), p.66.

แต่เพียงฝ่ายเดียวของฝรั่งเศสก่อให้เกิดการประท้วงอย่างกว้างขวางจากชาวเซมรใน
เขตควนเล จากราชสำนักเซมรและจากข้าหลวงฝรั่งเศสประจำกัมพูชา โดยเจตนา
ข้าหลวงฝรั่งเศสประจำกัมพูชาได้บันทึกไว้ว่า ความสงบจะไม่เกิดขึ้นในบริเวณนั้น
จนกว่าเซมรคนทั้งปวงจะเลิกสงคราม ผู้สำเร็จราชการได้ตั้งคณะกรรมการ
ขึ้นศึกษาเรื่องนี้ แต่ไม่ประสงค์เปลี่ยนแปลงนโยบายที่ขึ้นสายสัมพันธ์กับเซมรแต่อย่างใด ต่อมา
มีการนำชายพันธุ์ดีเข้าไปปลูกในบริเวณนี้และโดยคดีเนื่องจากมีถิ่นที่อยู่สมบูรณ์และ
ภูมิอากาศเหมาะสมกิจการสวนยางจึงสร้างความสำคัญในบริเวณนี้มากขึ้น ความ
เหมาะสมสำหรับการทำสวนยางปรากฏอย่างชัดเจนเมื่อมีบริษัทและเอกชนจำนวนมาก
ได้ยื่นคำร้องต่อรัฐบาลขอที่ดินเพื่อทำสวนยาง ซึ่งรัฐบาลก็พอใจที่จะสนับสนุนกิจการนี้
เพราะหวังจะเก็บภาษีได้มากขึ้น ในเดือนธันวาคม ๒๔๕๓ (ค.ศ. ๑๙๑๐) ผู้สำเร็จ
ราชการตั้งคณะกรรมการขึ้นศึกษาเช่น เขตแดนตอนนี "โดยคำนึงถึงผลประโยชน์
ในปัจจุบันของการขยายกิจการสวนยางในภูมิภาคนี้" ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศส
จากกัมพูชาและโคชินจีน คณะกรรมการได้เสนอรายงานเมื่อปี ๒๔๕๕ (ค.ศ. ๑๙๑๒)
ให้กำหนดเส้นเขตแดนโดยโยงแม่น้ำสามสาย คือ แม่น้ำจาม (Cham) ชลอง
(Chhlong) และฮอย (Hoyt) เป็นหลัก^๑

ก่อนที่สามมีเจ้จัดทำขึ้นระหว่างปี ๒๔๑๖-๒๔๔๕ (ค.ศ. ๑๘๗๓-๑๘๙๒) ได้แก
ช่วงตอนใต้ของปากนกกแก้วจนถึงชายฝั่งทะเล กำหนดขึ้นโดยข้อตกลงระหว่างกัมพูชา
เซมรกับข้าหลวงฝรั่งเศสประจำโคชินจีน และทำการปักปันเขตแดนในปี ๒๔๒๖
(ค.ศ. ๑๘๘๓) ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวเซมร แลการขยายอำนาจของฝรั่งเศส
ได้นำชาวญวนจำนวนมากอพยพเข้าไป ในปี ๒๔๓๓ (ค.ศ. ๑๘๙๐) รัฐบาลโคชินจีน
ได้ตั้งมีแผนที่ตั้งเขตเส้นเขตแดนตอนใต้ชายฝั่งทะเลที่เชื่อมไปทางตะวันตกมากขึ้น
และทำให้โคชินจีนได้พื้นที่มากขึ้นอีกประมาณ ๒๑ ตารางกิโลเมตร ซึ่งมีชาวญวน
ประมาณ ๕๐ ครอบครัวทำมาอยู่ พวกนี้เป็นชาวนาที่ร่ำรวย อาศัยอยู่ในโคชินจีน

^๑ Ibid., p.64.

แต่เสียภาษีให้ทางกัมพูชา ข้าหลวงฝรั่งเศสประจำโคชินจีนอ้างว่าเกิดจากการปักปันเขตแดนบิณฑลาค คณะกรรมการสอบสวนที่ตั้งโดยผู้สำเร็จราชการพบว่า มิได้มีการบิณฑลาคอย่างข้าหลวงฝรั่งเศสประจำโคชินจีนอ้าง เช่น เขตแดนตอนใต้มีการเปลี่ยนแปลงอีกเล็กน้อยหลายครั้ง เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนชาวญวนเข้าไปในเขตกัมพูชาในที่สุดจึงสามารถตกลงได้แน่นอนในปี ๒๔๕๕ (ค.ศ. ๑๙๑๖)^๑

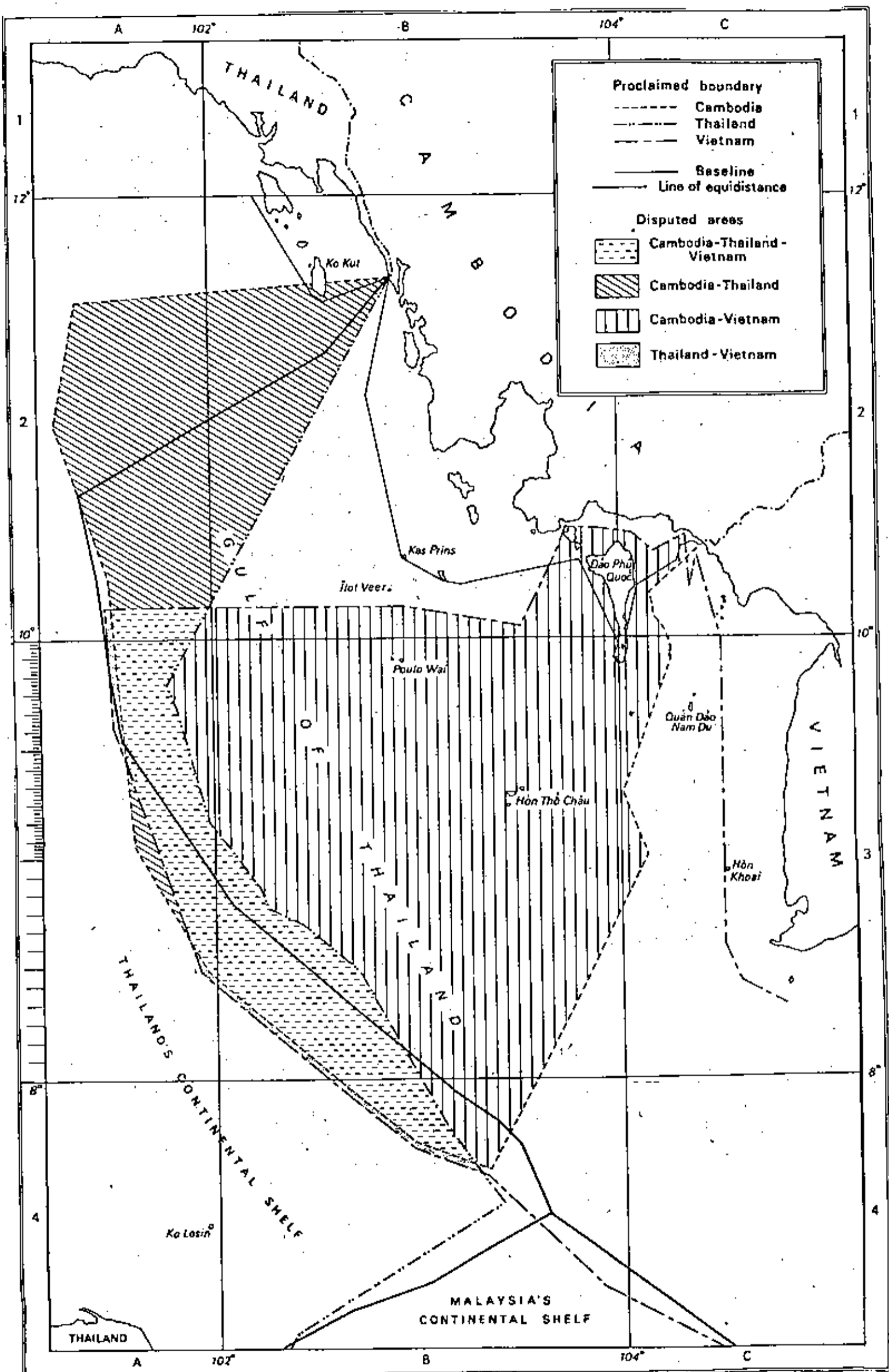
เส้นเขตแดนตอนเหนือจนถึงชายแดนติดต่อกับลาวจัดทำขึ้นระหว่างปี ๒๔๑๖-๒๔๒๒ (ค.ศ. ๑๘๗๓-๑๘๗๙) เป็นผลจากความพยายามของฝรั่งเศสในการจัดระบบการปกครองและการรักษาความสงบในบริเวณชายแดนกัมพูชา-โคชินจีน-ลาว ระหว่างปี ๒๔๒๒-๒๔๔๓ (ค.ศ. ๑๘๗๙-๑๙๐๔) บริเวณนี้ส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การปกครองของเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสในลาว แต่ฝรั่งเศสไม่พอใจเพราะบริเวณนี้ติดต่อกับโคชินจีนได้สะดวกกว่า จึงโอนอำนาจการปกครองให้แก่โคชินจีนในปี ๒๔๔๔-๒๔๔๕ (ค.ศ. ๑๙๐๔-๑๙๐๕) การปักปันเขตแดนเสร็จในปี ๒๔๕๕ (ค.ศ. ๑๙๑๒) โดยไม่มีการเคารพในสิทธิของกัมพูชาเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสผู้ทำการสำรวจการอ้างสิทธิครอบครองของชาวญวนได้สรุปว่า "เป็นไปไม่ได้ที่จะทำให้เกิดการกล่าวอ้างการครอบครองของฝรั่งเศสหรือญวน" แต่รายงานนี้มิได้มีผลต่อการกำหนดเส้นเขตแดนในขั้นสุดท้ายแต่อย่างใด^๒

สำหรับบริเวณเกาะต่าง ๆ ในอ่าวไทยที่อยู่ใกล้ชายฝั่งไม่เคยมีการกำหนดเส้นเขตแดนไว้อย่างแน่นอน แต่ฝรั่งเศสได้เคยแบ่งเขตสำหรับการปกครองไว้ มีสาเหตุมาจากในปี ๑๙๑๑ เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสที่ฮาเทียน (Ha Tien) และกัมโปต (Kampot) ได้รับคำร้องขอสัมปทานเหมืองแร่บนบาง เกาะใกล้ชายฝั่งจังหวัดทั้งสอง

^๑Ibid., p.64 and 66.

^๒

Ibid., p.64.

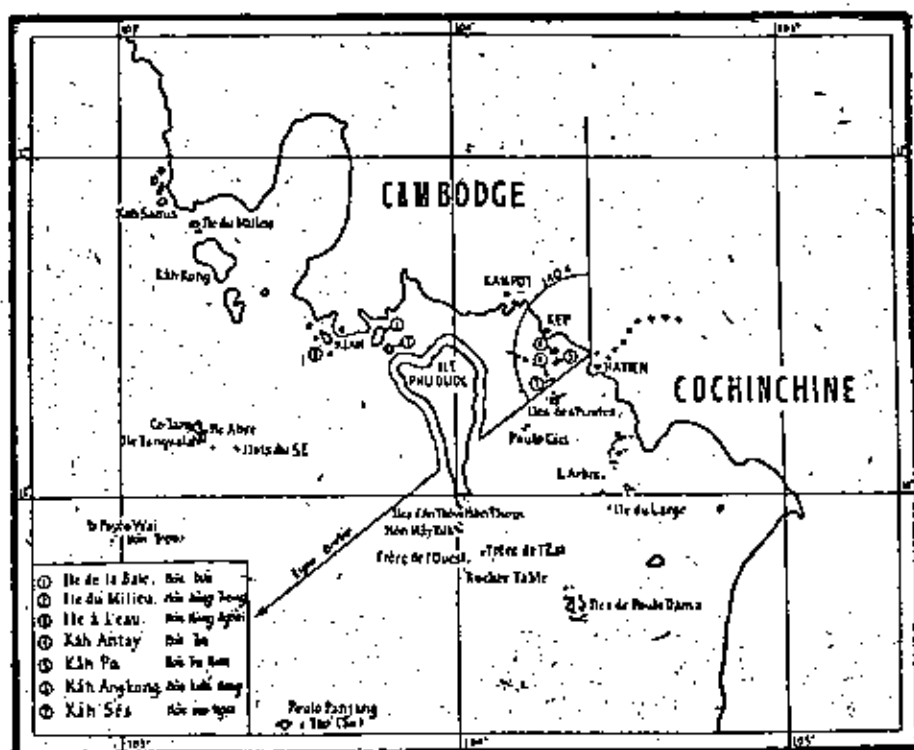
แผนที่แสดงพื้นที่ในทะเลที่มีการขัดแย้งระหว่างประเทศไทย

แต่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถกำหนดได้ว่าเกาะใดอยู่ในอำนาจของจังหวัดใด ปัญหาที่
กลายเป็นความขัดแย้งระหว่างกัมพูชากับโคจีนจีน จึงได้ส่งเรื่องใหญ่สำเร็จราชการ
พิจารณา^๑ และปรากฏคำตัดสินเมื่อเดือนมกราคม ๒๔๘๖ (ค.ศ. ๑๙๓๙) ว่า
เกาะต่าง ๆ ที่อยู่ไกลชายฝั่งกัมพูชาอย่างเห็นได้ชัดนั้น โดยเหตุแห่งกรรมสิทธิ์
และทางสภาพภูมิศาสตร์ให้เกาะเหล่านั้นอยู่ภายใต้อำนาจการบริหารของกัมพูชา
มิฉะนั้นประธานของเกาะเหล่านั้นจะคงเดินทางข้ามทะเลหรือผ่านดินแดนกัมพูชา
ในระยะทางไกล ๆ เพื่อติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางโคจีนจีน และผู้สำเร็จราชการได้
กำหนดเส้นแบ่งเขตระหว่างโคจีนจีนกับกัมพูชาในบริเวณอ่าวไทยซึ่งเรียกกันว่า
เส้นเบรวิเอ (Brévié Line) ให้เกาะที่อยู่ทางเหนือของเส้นนี้อยู่ใต้อำนาจ
ของกัมพูชาและเกาะที่อยู่ทางใต้ใต้อำนาจโคจีนจีน ทั้งนี้ให้รวมเกาะพูกอก
(Phu Quoc) ทั้งเกาะเข้าไว้กับโคจีนจีนด้วย โดยที่เส้นเบรวิเอลากอ้อมตาม
ตอนเหนือของเกาะ ห่างจากฝั่ง ๓ ไมล์ การกำหนดเส้นนี้ขึ้นเพื่อประโยชน์ในการ
บริหารและกิจการตำรวจเท่านั้น ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยเหนือเกาะเหล่านี้
ยังคงมิได้รับการพิจารณา^๒

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ฝรั่งเศสซึ่งถูกขับไล่ออกไปจากอินโดจีนได้
พยายามกลับเข้าใช้อำนาจอีกครั้งหนึ่งด้วยความช่วยเหลือของอังกฤษ ซึ่งมีหน้าที่
เข้าไปปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นในอินโดจีนตอนใต้ ฝรั่งเศสสามารถกลับเข้าไปยึดครอง
โคจีนจีนและอันัมตอนไค และกำลังหาทางขยายอำนาจกลับขึ้นไปตอนเหนือ
ฝรั่งเศสจึงเปิดการเจรจาสันติภาพกับรัฐบาลเวียตมินห์ที่ฮานอยในเดือนกันยายน ๒๔๘๔
(ค.ศ. ๑๙๔๕) ซึ่งเวียตมินห์หวังว่าจะสามารถเจรจาเพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์กับ

^๑ Ibid., p.88.

^๒ Vietnam Courier, Kampuchea Dossier I (Hanoi: Vietnam Courier, 1978), pp.139-140.

แผนที่แสดง เส้นแบ่ง เขตการปกครอง ระหว่าง

กัมพูชา กับ โคลินจีน บริเวณชายฝั่งอ่าวไทย

ตามคำพิพากษาของศาลวงใหญ่ ๆ เมื่อ มกราคม ๒๕๒๒

ฝรั่งเศสในรูปแบบที่เหมาะสม? การเจรจาแยกเข็มนาจนถึงวันที่ ๒ มีนาคม ๒๔๔๕ (ค.ศ. ๑๙๔๖) จึงสามารถทำข้อตกลงโคชินจีน โดยฝรั่งเศสรับรองว่าสาธารณรัฐประชาชนไทยเวียดนามเป็น รัฐอิสระที่มีรัฐบาล รัฐสภา กองทัพ และระบบการคลังของตนเอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสหพันธ์อินโดจีนและสหภาพฝรั่งเศส รัฐบาลฝรั่งเศสได้รับประกันว่าจะจัดให้มีการแสดงประชาชนที่จะรวมแคว้นตั้ง เกีย อันนัม และโคชินจีนเข้าด้วยกันหรือไม่ และเพื่อเป็นการตอบแทน เวียดนามตกลงที่จะไม่ขอคืนกองทัพฝรั่งเศสที่จะเข้าไปยังตั้ง เกียและอันนัมตอนเหนือ เพื่อแทนที่จีน^๑ ซึ่งเข้าไปปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นตั้งแก่ตอนอื่นสงคราม แต่แท้ที่จริงแล้ว ฝรั่งเศสต้องการแยกโคชินจีนจากส่วนอื่น ๆ ของเวียดนาม ในขณะที่เวียดนามก็ต้องการจะได้โคชินจีนคืน แม้ว่าจะขอยอมประนีประนอมในการเจรจาปัญหาเอกราชก็ตาม สภาก็ปรึกษาแห่งโคชินจีน ซึ่งฝรั่งเศสจัดตั้งขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๔๔๕ (ค.ศ. ๑๙๔๖) คัดค้านข้อตกลงวันที่ ๒ มีนาคม ๒๔๔๕ (ค.ศ. ๑๙๔๖) และอ้างว่าเป็นการละเมิดอำนาจอธิปไตยของโคชินจีน^๒

ข้าพเจ้า ในฐานะสมาชิกสภาที่ปรึกษาแห่งโคชินจีน^๓ ขอประกาศว่ารัฐบาลฝรั่งเศสมีความตั้งใจที่จะจัดตั้งรัฐอิสระขึ้นในโคชินจีนเหมือนกับในรัฐอื่น ๆ ที่ประกอบกันเป็นสหพันธ์อินโดจีน โคชินจีนจะมีรัฐบาล รัฐสภา กองทหาร และระบบการคลังของตนเอง และจะมีสิทธิและผลประโยชน์เช่นเดียวกับรัฐอื่น ๆ ในสหพันธ์^๔

^๑ Lancaster, The Emancipation of French Indochina, p.143.

^๒ Ellen J. Hammer, The Struggle for Indochina (Stanford: Stanford University Press, 1954), p.153.

^๓ Ibid., p.157.

^๔ Lancaster, The Emancipation of French Indochina, p.154.

วันที่ ๒๖ พฤษภาคม สภาแห่งแคว้นโคจีนจีนลงมติรับรองข้อเสนองของสภาที่ปรึกษาให้ตั้ง
รัฐบาลชั่วคราวเพื่อสถาปนาสาธารณรัฐโคจีนจีน จึงมีการประกาศอย่าง เป็นทางการ เมื่อ
ต้นเดือนมิถุนายน ๒๔๔๘ (ค.ศ. ๑๙๑๖) โดยเป็นภาคีสหพันธ์อินโดจีนและสหภาพฝรั่งเศส^๑

ความสนใจเฉพาะของเวียดนามในการเจรจาเพื่อเริ่มก่อตั้งเอกราชอันสมบูรณ์
จากฝรั่งเศสทำให้จุดโฟกัสที่จากนครหลวงเมืองต่าง ๆ ขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชเกิด
แตกแยกกันอย่างรุนแรง โดยเฉพาะพวกที่เป็นคอมมิวนิสต์กับพวกที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์
ปลายปี ๒๔๔๘ (ค.ศ. ๑๙๑๖) ฝรั่งเศสถือโอกาสเข้าโจมตีและยึดยานอ่าวไว้ได้และ
กลับเข้าปกครองเวียดนามทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง เวียดนามต้องหลบหนีออกไปทำสงคราม
กองโจรสู้รบกับฝรั่งเศส

ฝรั่งเศสพยายามบังคับให้พวกที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์ให้สนับสนุนระบบการปกครอง
ของฝรั่งเศสในเวียดนามโดยจะยอมให้เวียดนามมีการปกครองตนเอง เดือนกันยายน
๒๔๕๐ (ค.ศ. ๑๙๑๘) ผู้สำเร็จราชการฝรั่งเศสประกาศว่า รัฐบาลฝรั่งเศสจะไม่
ลี้ภัยความต้องการของประชาชนที่จะให้รวมแคว้นตั้ง เกีย อันนัม และโคจีนจีน เข้าด้วยกัน
และจะไม่มีการจัดตั้งรัฐบาลของสหพันธ์ "เสรีภาพ (ของ เวียดนาม) ภายในสหภาพ
ฝรั่งเศส" จะยังคงจำกัดบทบาทของ เวียดนามในด้านการป้องกันประเทศและนโยบาย
ต่างประเทศ และผู้สำเร็จราชการฝรั่งเศสมีหน้าที่ให้คำปรึกษาใน เรื่องทั่ว ๆ ไป
และมีอำนาจตัดสินความขัดแย้งระหว่างทั้งสามรัฐ รัฐบาลฝรั่งเศสยังขอสงวนสิทธิ
ในการออกข้อกำหนดพิเศษเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในที่ราบสูงของ เวียดนาม
ภาคเหนือและใต้^๒ และฝรั่งเศสก็เกลี้ยกล่อมจักรพรรดิเบาได้ให้รับเป็นประมุขและ
จัดตั้งรัฐบาลขึ้นปกครอง เวียดนามในปี ๒๔๕๑ (ค.ศ. ๑๙๑๘)

^๑ Ibid., pp.156-157.

^๒ Ibid., p.180.

สิ่งที่ได้รับความระหกระเหินมากที่สุดในการ เปลี่ยนนโยบายของฝรั่งเศส
 ครั้งนี้ ก็สถานะของโคชินจีน ซึ่งฝรั่งเศสตกลงใจจะให้แก่วิเศษหนึ่งของ เวียดนาม
 อย่างเป็นทางการโดยข้อตกลง เอธิเองวันที่ ๘ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๙ (The Elysée
 Agreement of March 9, 1949)^๑ ความสำเร็จและอุปสรรคของ กัมพูชา ในสภาแห่ง
 สหภาพฝรั่งเศสได้ระบอบอย่างรุนแรง โดยอ้างการรวมโคชินจีนเข้ากับ เวียดนาม
 เป็นการสิ้นสุดการประกัน เป็นอิสระในความเป็นอิสระทางการ เมืองและวัฒนธรรมของ
 ชาวเขมรจะอยู่ในถิ่นที่นั้น เพราะแผนที่ในระหว่างที่ยังอยู่ใต้อาณัติของ
 ฝรั่งเศส ชาวเขมรยังถูกชาวญวนกลืนแกลงอยู่เสมอ ต่อมาเมื่อ กัมพูชาขอเจรจากับ
 ฝรั่งเศส เพื่อจัดทำสนธิสัญญา เรื่อง เอกราชของ กัมพูชา ในเดือนพฤศจิกายน ๒๔๙๒
 (ค.ศ. ๑๙๔๙) กัมพูชาก็ยกปัญหาฐานะของชาวเขมรกลุ่มน้อยในโคชินจีนขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง
 กัมพูชาอ้างว่าในจังหวัดนัทชา (Rachgia) ซอctrang (Soctrang) และทราวิन्ह
 (Travinh) มีชาวเขมร เป็นคนส่วนใหญ่ กัมพูชาจึงสมควรที่จะได้รับดินแดนทั้งสาม
 จังหวัดนี้คืนถ้าฝรั่งเศสยินยอมจะรวมโคชินจีนเข้ากับ เวียดนาม ฝรั่งเศสก็ยินยอม
 แต่เพียงรับประกันให้ชาวเขมรในเวียดนามจะได้รับ การคุ้มครอง เช่นเดียวกับ
 ชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ในเวียดนามซึ่งข้อตกลง เอธิเอทได้กำหนดไว้แล้วว่าชนกลุ่มน้อย
 แต่ละกลุ่มในเวียดนามจะได้รับความคุ้มครองโดยข้อตกลงระหว่างฝรั่งเศสกับ เวียดนาม
 แต่ฝรั่งเศสปฏิเสธที่จะพิจารณาขอเรียกร้องดินแดนของ กัมพูชา และกล่าวว่าเหตุผลเดียว
 ที่กัมพูชายกเรื่อง เขตแดนขึ้นเจรจาก็คือการที่ฝรั่งเศสได้ยอมโอนดินแดนในปัญหาอื่น ๆ^๒
 อย่างไม่ก็ตาม รัฐบาลกัมพูชายืนยันว่าจะไม่สละการ เรียกร้องสิทธิในโคชินจีน^๓

^๑ SEATO, The Cambodian Handbook [n.p.: n.d.], p.421.
^๒ Smith, Cambodia's Foreign Policy, p.154.
^๓ Hammer, The Struggle for Indochina, p.243.
^๔ Smith, Cambodia's Foreign Policy, p.154.

ในการประชุมเจนีวาปี ๒๕๕๓ (ค.ศ. ๑๙๕๔) เกี่ยวกับปัญหาอินโดจีนภายหลังที่
 ฝรั่งเศสลงนามยอมให้เสียมเบียมกับกัมพูชาก็ได้ถือโอกาสนี้เรียกร้องสิทธิเหนือโคชินจีน
 รัฐมนตรีต่างประเทศกัมพูชายืนยันว่า ข้อตกลงเกี่ยวกับบูรณาการเขตดินแดนของเวียดนาม
 จะคงไม่แสดงภัยของการละเลยสิทธิทางกฎหมายเช่นเดียวกันของกัมพูชาซึ่งยืนยัน
 ในดินแดนบางส่วนของเวียดนามใต้ที่กัมพูชาได้แจ้งการวางตนสิทธิไว้^๑ และกล่าวต่อไปว่า
 เขตแดนกัมพูชา-เวียดนามถูกกำหนดโดยการตกลงใจของฝรั่งเศส เสสโกลว่าถึงแม้
 กัมพูชาจะเคารพในบูรณาการเขตดินแดนของเวียดนามก็ต่อเมื่อมีการปรับปรุงเส้นเขตแดน
 ให้ถูกต้องแล้วเท่านั้น^๒ ต่อมา ในปี ๒๕๕๕ (ค.ศ. ๑๙๕๖) กัมพูชาก็เรียกร้องให้ฝรั่งเศส
 แก้ไขเส้นเขตแดนที่ไม่ยุติธรรมอีก นายกรัฐมนตรีกัมพูชากล่าวว่า ผู้นำเขมรได้ทำการ
 ประท้วงมาตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ ๒๕ เมื่อฝรั่งเศสกำหนดเส้นเขตแดนเพื่อแยกโคชินจีนจาก
 กัมพูชา และรัฐบาลเขมรแปดปีถึงบอกว่าเส้นเขตแดนกับเวียดนามที่ยังไม่ยุติธรรม^๓

ในปี ๒๕๕๕ (ค.ศ. ๑๙๕๖) นั้น กัมพูชาเริ่มเปลี่ยนแปลงนโยบายจากการ
 อ้างสิทธิเหนือโคชินจีนเป็นการร้องเรียนว่า เวียดนามยึดครองเกาะ ๕-๘ เกาะใกล้
 ชายฝั่งกัมพูชา ซึ่งเกาะใหญ่ที่สุดคือเกาะพูเกว^๔ ผลประโยชน์สำคัญของกัมพูชาในเกาะ
 เหล่านี้มีสาเหตุมาจากการขายอำนาจอพยภู่งไทยและเวียดนามในอดีตมีผลให้กัมพูชาเหลือ
 ชายฝั่งทะเลเพียงเล็กน้อยและไม่มีเมืองท่าของตนเอง กองอาศัยโรงงอนเป็นทางออกทะเล
 สำคัญ แม้ว่าเวียดนามจะในสัญญาไว้ตั้งแต่ปี ๑๙๕๐ ว่าโรงงอนจะเปิดให้กัมพูชาและลาวใช้
 ประโยชน์ได้เสมอ แต่กัมพูชาก็ไม่แน่ใจว่าเกิดความขัดแย้งกับเวียดนามมากขึ้นแล้ว
 เวียดนามจะยอมให้โรงงอนได้อีกนานเท่าใด ซึ่งกัมพูชาก็พยายามหาทางออกอื่น คือ

^๑ Ibid., pp.154-155.

^๒ Gordon, "Cambodia and Her Neighbours," p.48.

^๓ "อาจจะเนื่องมาจากเห็นแล้วว่ามีโอกาสน้อยมากที่จะประสบความสำเร็จ
 ในการเรียกร้องโคชินจีนคืน : Ibid.

สร้างทางรถไฟระหว่างพนมเปญกับกรุงเทพฯ เพื่อสามารถจัดหาเรือกรุงเทพฯ ได้ด้วย
แต่ก็เห็นว่ากรมมีเมืองท่าของตนเองจะเป็นวิสัยแก้ปัญหาที่ดีที่สุด จึงเริ่มโครงการปรับปรุง
เมืองท่ากำปงโสมหรืออีตานุวิลล์ (Sihanoukville) ซึ่งตั้งอยู่ไกลกับเกาะต่าง ๆ
ที่เวียดนามยึดครองอยู่ ก็พบว่าเกรงว่าเวียดนามจะใช้เกาะเหล่านี้เพื่อการคุกคาม
กับพม่าในอนาคต ดังที่เจ้าหน้าตากล่าวว่า "การสูญเสียเกาะต่าง ๆ และน่านน้ำรอบ ๆ
จะนำไปสู่การกักกันคนเมืองท่ากำปงโสม . . . และในไม่ช้าก็จะขยายไปถึงเอกราช
ของเราด้วย"

ในช่วงปี ๒๕๕๔-๒๕๖๐ (ค.ศ. ๑๙๑๒-๑๙๑๗) ความขัดแย้งเรื่องพรมแดน
ระหว่างกัมพูชาและเวียดนามมีใต้น้อยเฉพาะชายฝั่งทะเล โดยมีการกระทบกระทั่งกันอยู่
ทั่วไป ในเดือนมิถุนายน ๒๕๖๑ (ค.ศ. ๑๙๑๘) กัมพูชาได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการ
ควบคุมระหว่างประเทศที่สหประชาชาติตั้งขึ้นเพื่อตรวจสอบข้อเรียกร้องของกัมพูชา
เกี่ยวกับการที่เวียดนามละเมิดดินแดนกัมพูชา วาฬหาร เวียดนามได้ไต่ถามกรูกรูเข้าไปใน
ดินแดนกัมพูชาตามจังหวัดสะตึงเตรง (Stung Treng) ยึดครองหมู่บ้านชาวเขมร
และเคลื่อนย้ายหลักเขตแดน คณะกรรมการฯ ได้เข้าไปตรวจสอบและรายงานว่า
ทหารเวียดนามได้ไต่โยกย้ายหลักเขตแดนเข้าไปในดินแดนกัมพูชา และเป็นไปได้อย่าง
ทำให้มีคำสั่งการบูรณการของกม^๑ ความตึงเครียดในปัญหาชายแดนใกล้คลงเล็กน้อย
เมื่อเจ้าสีหนุเดินทางไปเยือนไซ่งอนในเดือนสิงหาคม ๒๕๖๒ (ค.ศ. ๑๙๑๙) ซึ่งมีผล
ให้สามารถเปิดการเจรจาของเจ้าหน้าที่ภาคระหว่างกัมพูชาและเวียดนามและมหาชาติพม่าระหว่าง
ประเทศทั้งสอง และสามารถทำความตกลงอย่างไม่เป็นทางการว่าเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น
ความชายแดนจะต้องประสานงานกันเพื่อตรวจตราชายแดน แต่การปะทะกันก็ยังเกิด
อยู่บ่อย ๆ นั่นเอง^๒

^๑ Ibid.

^๒

Michael Leifer, Cambodia: The Search for Security

(New York: Frederick A. Praeger, Publishers, 1967), pp.97-98.

^๓

Smith, Cambodia's Foreign Policy, p.161.

ปัญหาชายแดนกับกัมพูชา- เวียดนามในต่างประเทศที่ ๒๔๕๐ และ ๒๕๐๐ กลายเป็นปัญหาการเมืองที่สำคัญ ความตึงเครียดที่ไม่ราบรื่นระหว่างรัฐบาลไซ่ง่อนกับ พนมเปญในเรื่องต่าง ๆ ทำให้ไม่สามารถทำความตกลงใจ ๆ เกี่ยวกับเส้นเขตแดน สถานการณ์ยิ่งเลวร้ายลง เมื่อสงครามในเวียดนามขยายตัวอย่างกว้างขวางและรุนแรง ขึ้นด้วยการแทรกแซงของสหรัฐอเมริกาอย่างเต็มที่ และเวียดนามยังคงคัดค้านใจใ้เกาะ ชูคิวล เป็นฐานพิพเรืออีกด้วย แม้ว่าเวียดนามจะประกาศแล้วว่านี่เป็นหมายที่จะป้องกัน การแทรกซึมของเวียงกงจากกัมพูชาโดยทางทะเล" แต่การที่คิดตั้งขึ้นนั้นสามารถ ใช้เพื่อการคุกคามและปิดล้อมเมืองท่าสีนุวิลล์ได้ด้วย" นอกจากนี้ กัมพูชายังได้ ประกาศตีความล้มล้างการผูกพันเวียดนามในปี ๒๕๑๕ (ค.ศ. ๑๙๖๓) โดยอ้างว่า เวียดนามได้รุกล้ำดินแดนของกัมพูชา และรัฐบาลเวียดนามได้กักขังชาวพุทธและชาวเขมร ในเวียดนามใต้^๑ ในขณะที่เวียดนามใต้ก็ประกาศการคุกคามลอบบุรณาพแห่งดินแดนของ กัมพูชาอยู่เสมอ โดยอ้างการกวาดล้างแหล่งหลบซ่อนของ เวียงกงในดินแดนกัมพูชา เป็นสำคัญ ซึ่งเจ้าสีหนุก็โต้ตอบรับในปี ๒๕๑๕ (ค.ศ. ๑๙๗๑) ว่า

ตั้งแต่เจ็ดแปดปีมาแล้ว เรายอมรับว่าพวกเวียงกงได้มีที่ลี้ภัยชั่วคราวบนดินแดน ของเรา ทำไมพวกเราชาวอินโดจีนด้วยกันจึงจะไม่รวมมือกันเพื่อต่อสู้จักรวรรดินิยม อเมริกัน . . . ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๖๕-๑๙๖๖ พวกเวียงกงก็ยิ่งปรากฏตัวมากขึ้น และเมืองท่าสีนุวิลล์ก็ได้รับใช้ในทางส่งเสริมขงอาหารและอื่น ๆ ทั้งของเวียงกง และพันธมิตร เวียดนามเหนือซึ่งเราขอร้องขอต่อสู้กับระบอบการปกครองของ ไช่ฉวน . . . ครัวแฉวปรากฏว่า บางเขตทางตะวันออกใกล้พรมแดนของเรา ไช่ฉวนเข้าไปอยู่ใต้การปกครองของเขาอย่างไม่มีรู้สึก . . . สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ ขอมรับไม่ได้ ดังนั้น ในปี ค.ศ. ๑๙๖๕ เราจึงดำเนินการยึดคืนมาจากพวกเขา^๒

^๑Gordon, "Cambodia and Her Neighbours," p.51.

^๒The American University, Foreign Area Studies, Area Handbook for Cambodia (Washington D.C.: U.S. Government Printing Office, 1968), p.186.

^๓นโรคมสีหนุ, อินโดจีน : ทศนะจากปักกิ่ง, หน้า ๑๓๖-๑๓๗.

กัมพูชาที่มีความสัมพันธ์อันดีกับเวียดนามเหนือ ทั้งนี้มีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย การที่ไปมีพรมแดนติดต่อกันช่วยให้ไม่มีความขัดแย้งที่เห็นได้ชัด นอกจากปัญหาบทบาทของ เวียดนามในกัมพูชา ซึ่งบางครั้งก็สร้างความไม่พอใจให้แก่รัฐบาลกัมพูชา

เป็นความเข้าใจที่ผิดอย่างร้ายแรงที่จะพิจารณาของเราว่าการปฏิวัติ [บ้านทาง เวียดนามในกัมพูชา] โดยพยายามที่จะให้ร้ายข้าพเจ้า [เจ้าสีหนุ] และโจมตีราชอาณาจักรของเรา . . . เวียดนามเหนือในการสนับสนุนพวกคอมมิวนิสต์เขมรที่กล่าวถึงต่อต้านรัฐบาลกัมพูชา ซึ่งเป็นการฉีกต่อหลักหาประการแห่งการอยู่ร่วมกันโดยสันติที่เวียดนามเหนือได้ร่วมกับเราที่นั่น

เจ้าสีหนุได้แสดงออกอย่างเปิดเผยถึงความไม่ไว้วางใจเวียดนาม ไม่ว่าจะเป็นเวียดนามเหนือหรือเวียดนามใต้ว่า "ไม่ว่าจะมีชื่อว่าอะไร ขาสอง โซจิมินท์ หรือโงคินเคียม ชาวญวนจะไม่สามารถนอนหลับอย่างมีความสุขได้ จนกว่าจะประสบความสำเร็จในการทำลายล้างกัมพูชาไปได้ ซึ่งขั้นแรกก็คือ การทำให้ชาวเขมรเป็นทาสไปเสียก่อน"^๒ แม้ว่าจะยินยอมให้ความร่วมมือและความช่วยเหลือกันต่าง ๆ แก่ เวียดนามและเวียดนามเหนือ โดยเห็นว่าสงครามในเวียดนามเป็นการต่อสู้เพื่อความ เป็นเอกราชและสันติไฉจ้กรวรรดินิยมจากเวียดนามเท่านั้น แต่รัฐบาลกัมพูชาก็พยายามจำกัดบทบาทของพวกนี้ที่มีอยู่ในกัมพูชารวดเวลา อย่างน้อยก็เพื่อไม่ให้มีบทบาทมากจนทำให้กัมพูชาไม่สามารถรักษานโยบายเป็นกลางไว้ได้ ในปี ๒๕๐๒ (ค.ศ. ๑๙๖๓) เจ้าสีหนุกล่าวถึงเวียดนามเหนือว่า กัมพูชาเป็นมิตรกับเวียดนามเหนือก็เพราะเวียดนามเหนือ

^๑ Smith, Cambodia's Foreign Policy, p.169.

^๒ Leifer, Cambodia: The Search for Security, p.142.

เป็น "มหาอำนาจที่เข้มแข็ง" ในภูมิภาคนี้ และว่า "แต่เราจะไม่สามารถ เป็นมิตร กับ เวียดนามเหนือได้ถ้า เวียดนามใต้ไม่ได้อยู่ตรงกลางระหว่าง เรากับ เวียดนามเหนือ อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน"

ในระหว่างที่สงครามเวียดนามกำลังรุนแรงมากขึ้น กัมพูชา ก็พยายามสร้าง ความมั่นคงในแถบนี้ เวียดนามเหนือคิดคล้าย เวียดนามใต้ เพราะถูกโจมตีบ่อยครั้งจาก ทั้งทหารอเมริกันและ เวียดนามใต้ที่ไล่ติดตามกองทัพ เวียดนาม เขาไปในดินแดนกัมพูชา แนวนโยบายของถ่าน "จักรวรรดินิยมอเมริกา" ช่วยให้สามารถหลีกเลี่ยงความตกลงกับ เวียดนามเหนือและ เวียดนามใต้เกี่ยวกับ เส้นเขตแดนกัมพูชา-เวียดนาม ใต้สำเร็จในปี ๒๕๑๐ (ค.ศ. ๑๙๖๗) เป็นข้อตกลงที่รับรอง เส้นเขตแดนที่เป็นอยู่ในขณะนั้น^๑ และ เป็นการรับรอง เส้นเขตแดนที่ฝรั่งเศส เสร็จโลกกำหนดขึ้นตั้งแต่สมัยอาณานิคมอย่างเป็นทางการ เป็นครั้งแรก อาจจะกล่าวได้ว่า กัมพูชาต้องการที่จะแสดงการยอมรับต่อสหรัฐอเมริกา และ เวียดนามใต้ที่ละเมิดดินแดนของกัมพูชาอยู่เสมอ ๆ แต่ข้อตกลงปี ๒๕๑๐ (ค.ศ. ๑๙๖๗) นี้ก็มีได้แก้ปัญหาสำคัญต่าง ๆ ได้เลยกลับรักษาสถานะเดิมของความไม่พอใจต่าง ๆ ไว้ ทั้งหมด และตกทอดมาเกิดเป็นความขัดแย้งอย่างรุนแรงในทศวรรษต่อมา

ความขัดแย้งโดยตรงระหว่างกัมพูชา กับ เวียดนามในบริเวณสามเหลี่ยม ปากแม่น้ำโขงยุติลงชั่วคราวโดยการแทรกแซงของฝรั่งเศส ในตอนต้นทศวรรษที่ ๒๕ แต่ นโยบายอาณานิคมของฝรั่งเศส เสร็จโลกเริ่มมีอิทธิพลของความขัดแย้งที่นี้สาเหตุมาจาก เส้นเขตแดนที่ฝรั่งเศส เสร็จโลกกำหนดขึ้น การกำหนดเส้นเขตแดนให้แน่นอนระหว่าง แถบต่าง ๆ ในอินโดจีนของฝรั่งเศส "บังเอิญ" สอดคล้องกับผลประโยชน์ของ เวียดนามมากกว่ากัมพูชา เส้นเขตแดนของฝรั่งเศสกำหนดขึ้นด้วยความพอใจของ

^๑ Ibid.

^๒

Milton E. Osborne, "Kampuchea and Viet Nam: A Historical Perspectives," Pacific Community, 9 (April 1978): 255.

เจ้าหน้าที่ฝรั่ง เสด็จมากกว่าตั้งอยู่บนพื้นฐานของสภาพภูมิศาสตร์และองค์ประกอบของ ประชากรในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นจุดสำคัญที่สุด เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหา ชายแดนนี้ ฝรั่ง เสด็จแทบจะมีโรคติดต่อที่เกี่ยวกับความอามั่งคั่งในดินแดนของกัมพูชา ซึ่งยังคงมีชาว เขมรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และฝรั่ง เสด็จยังเพิ่มความยุ่งยากให้ มากขึ้นโดยการนำชาวญวนให้อพยพเข้าไปตั้งหลักแหล่งในกัมพูชาเพิ่มขึ้นอีกด้วย ดังนั้น เมื่อกัมพูชาและ เวียดนามได้รับเอกราช บรรดาปัญหาต่าง ๆ ที่สั่งสมกันมาตลอดระยะเวลา ของการ เป็นอาณานิคมจึง แสดงให้เห็นปรากฏออกมาในรูปของการ กระทั่งความบริเวณ ชายแดน ความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นระหว่างรัฐบาลกัมพูชากับ เวียดนามนั้น นอกจาก จะไม่เชื่ออำนาจให้มีการ เจริญทางแกปัญหาข้อขัดแย้งให้คลี่คลายไปด้วยดีแล้ว ยังได้เพิ่มปัญหาและความไม่พอใจ ไม่ไว้วางใจกันให้มากยิ่งขึ้นไปอีก แต่สิ่งที่คาดไม่ถึง ก็คือ การ เปลี่ยนแปลงไปสู่รัฐสังคมนิยมของประเทศทั้งสองในปี ๒๕๑๘ (ค.ศ. ๑๙๗๕) ก็ไม่อาจช่วยให้สามารถแกปัญหานี้ได้ และยังรับสืบทอดความขัดแย้งมาเป็นปัจจัยหนึ่ง ในการกำหนดนโยบายต่อกันอีกด้วย

เหตุผลและ เหตุการณ์ทั้งหลายที่ปรากฏข้างต้นชี้ว่า นโยบายอาณานิคมของ ฝรั่ง เสด็จ เป็นสาเหตุเบื้องต้นของกร ดินพินาศชายแดนกัมพูชา- เวียดนาม แต่ก็มีได้ เป็น สาเหตุเพียงประการเดียว เพราะความขัดแย้งของสองชนชาตินี้มีอยู่แล้วโดยธรรมชาติ เพียงแต่ฝรั่ง เสด็จเข้าไปสร้าง เงื่อนไขให้มันทวีคูณให้เห็นความขัดแย้งนั้นได้ชัดเจนมากขึ้น เท่านั้น